

Funkční styly

= způsoby vyjadřování; dělí se podle funkce, kterou plní a účelu, za kterým jsou zpracovány

A) PROSTĚSDĚLOVACÍ STYL

Základní funkcí tohoto stylu je dorozumět se. Projevy spadající do této oblasti se vyznačují hlavně jednoduchou větnou stavbou a kompozicí. Jedná se například o *zprávy, upozornění, běžné rozmluvy, oznámení, vyprávění* či *jednoduché popisy*.

- funkce prostě sdělná (věcně informační), styl běžné komunikace
- nese jednoduchou informaci
- prostá forma, běžná slovní zásoba; **parazitní slova**: *prakticky, vlastně, tedy*
- užívají se hodnotící postoje, spontánnost, dialogičnost

B) ODBORNÝ STYL

- plní funkci odborně sdělnou
- neuplatňuje se zde citovost, poskytuje hlubší odborné poučení
- důležitá věcná správnost a objektivnost, úplnost, přesnost, přehlednost a jednoznačnost, užívá fakta
- častý výskyt odborné terminologie + vysvětlení; citace; zhuštěnost
- typické předložky (nevlastní): *v důsledku..., bez ohledu na..., za účelem...*; slovesná sousloví: *podat oznámení*
- styl věcné komunikace; důkladná připravenost

Dělí se podle stupně odbornosti a podle adresáta:

1. **vědecký** (teoretický) – výsledky vědeckého výzkumu, přesné poučení o daném jevu
2. **popularizační** – zjednodušené podání pro laiky, vysvětlení termínů (konkrétní události)
3. **administrativní** (prakticky odborný) – praktický, termíny, v úřední a obchodní oblasti

C) ADMINISTRATIVNÍ STYL

- též nazýván jako úřední, jednací, především psaná forma
- původně patřil do odborného stylu, nyní je to 5. funkční styl vyčleněný z odborného
- výrazy neutrální (slohově a citově nezabarvené) – bez emocionality a osobních prvků
- ustálená forma (někdy i přísné normy); připravený, přesné vyjadřování, spisovná čeština
- ustálené formulace ⇒ usnadňují a urychlují komunikaci; texty jsou jednoduché, rychle a snadno se zpracovávají
  - **klišé** – *Za kladné vyřízení žádosti předem děkuji.*
  - **fráze** – *mládí má zelenou*
  - **předtištěné formuláře** – heslovitě doplňujeme konkrétní údaje
- nutná je přesnost, jednoznačnost, úplnost, pravdivost údajů
- osoba autora i adresáta ustupuje do pozadí – zprostředkující činitel

Slohové administrativní útvary

- **úřední styk** – *žádost, úřední dopis, životopis, posudek*
- **heslové** – *formulář, vysvědčení, poukázka*
- **dokumentární** – *protokol, smlouva, potvrzení, usnesení*
- **oznamovací** – *zpráva, objednávka, hlášení*

D) PUBLICISTICKÝ STYL

- styl hromadných sdělovacích prostředků (noviny, rozhlas, televize)
- cíl:
  - informovat o aktuálních věcech
  - zapůsobit na adresáta + agitace (apel) – výzva, podnět k něčemu
  - přesvědčit o něčem; donutit, udělat si vlastní názor
- požadavky:
  1. **všeobecná přístupnost a srozumitelnost**
  2. **pravdivost a přesvědčivost**

3. **aktuálnost**
4. **poutavost a zajímavost v obsahu i ve formě**

Slohové útvary publicistického stylu

Zpráva, oznámení, inzerát, komentář, novinový článek, recenze, nekrolog, úvodník, fejeton, interview...

E) UMĚLECKÝ STYL

- funkce estetická ⇒ vyvolání citového prožitku
- styl literární komunikace (dělíme jej na prózu, poezii a drama)
- působí na rozum, cit a fantazii čtenáře
- subjektivnost autora
- umělecká literatura = krásná, poezie, próza, drama (lyrika, epika, drama)
- rozšiřování obzorů, poznání světa, pobavení – vžití se do osudů
- předání faktů, dějů; charakterizační funkce – prostředí, osoby, doby
- využití všech forem národního jazyka
- velká pozornost se věnuje jazyku – poezie se liší od prózy (je umělečtější) – a zvukové stránce jazyka – rým, rytmus, metafory

Slohový postup

= způsob ztvárnění tématu (řazení, výběr a uspořádání jazykových prostředků). Pro zpracování tématu lze zvolit různé postupy.

Informační

- Tento postup je považován za nejjednodušší.
- Fakta o tom, co se kdy a kde stalo, prostě konstatuje (nevysvětluje), třeba jen formou výčtu.
- Uplatňuje se zejména ve funkčním stylu prostěsdělovacím (zpráva, dopis, oznámení), administrativním (žádost), publicistickém (zpráva, reklama).

Popisný / deskriptivní

- Zachycuje znaky a rysy skutečnosti (věci, osoby, zvířete nebo jiného jevu), často formou výčtu.
- Zvláštním druhem popisu je **charakteristika**, která vystihuje vnitřní znaky osoby výčtem jejich vlastností – **charakteristika přímá** nebo příkladem jednání a chování – **charakteristika nepřímá**.
- Uplatňuje se v odborném, uměleckém a prostěsdělovacím stylu.

Vyprávěcí / narativní

- Má dějovou linii od zápletky k vyvrcholení a rozuzlení děje.
- Úsilí o zajímavost, napětí, názornost, pestrost.
- Práce s dějovými prvky (zachování sledu událostí nebo retrospektiva, použití rámce).
- Užívá se ve funkčním stylu prostěsdělovacím a uměleckém, příp. i v publicistickém.

Výkladový a úvahový

- **Výkladový postup** vysvětluje podstaty jevu (nejen vnější znaky, ale i vnitřní vztahy, souvislosti, příčinné jevy), využívá odborné termíny, vysvětluje složité skutečnosti
- **Úvahový** vyjadřuje názory autora, zamýšlení, hodnocení, srovnávání, vyvozování logických závěrů. Subjektivně hodnotí (city a postoje).
- Zejména ve funkčním stylu odborném a publicistickém.
- Pomezním slohovým útvarem je **esej**.